

Leba József

A báróvá lett bankár, avagy egy pénzügyi sikertörténet a Monarchiában

Kornfeld Zsigmond pályáíve

Doktori (Phd) értekezés tézisei

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Történettudományi Doktori Iskola, vezetője: Dr. Óze Sándor, DSc egyetemi tanár

Gazdaság-, Régió- és Politikatörténeti Műhely, vezetője: Dr. Medgyesy-Schmikli Norbert egyetemi docens

Témavezető: Dr. Schlett András habilitált docens, gazdaságtörténeti tanszék

Budapest

2021

I. A kutatás előzményei, problémafelvetés és célkitűzés

Kornfeld Zsigmond (1852-1909), a disszertációm témájául választott bankvezető nem tartozik a magyar pénzügytörténet legismertebb szereplői közé. Azt azonban nem állíthatjuk, hogy egyáltalán nem szenteltek neki figyelmet a szakirodalomban. Kornfeld Zsigmond, a Monarchia jellegzetes bankvezetője sok helyen megjelenik. Az általa vezetett Magyar Általános Hitelbankot is többen vizsgálták. Kornfeld báró életét feldolgozták egy kötetben, még a XX. század első felében, ez a könyv azonban nem tudományos igénnyel, hanem a család megrendelésére készült. Emellett mindössze egy, Kornfeld Tamás (, Kornfeld Zsigmond unokája,) által még az 1990-es években írott visszaemlékező kötet foglalkozik a Kornfeld családdal, ahol viszont Kornfeld Zsigmond nem kizárólagos szereplő.

Tehát annak ellenére, hogy Kornfeld Zsigmond neve, munkássága és karrierjének története a hazai szakirodalomban több helyen is feltűnik, Kornfeldre vonatkozó ismereteink meglehetősen hézagosak, életére vonatkozó tárgyilagos feldolgozás a XXI. században még nem született.

Arra törekszem, hogy rekonstruáljam, hogyan és miként vált kora meghatározó pénzügyi szakemberévé, hogyan lett az a bankvezető, akit ma látunk, miként lett olyan ember, aki joggal említhető a legnagyobb hazai bankvezetők és finánc szakemberek között.

Kutatásaim során egy rendkívül intelligens, nagyon motivált, erős küzdőszellemmel megáldott bankvezetőt ismertem meg, aki kimagasló pénzügyi munkája mellett szomjazott a kultúrára, tudásra, kíváncsi volt a világra és alakítani, formálni akarta azt.

Céлом, hogy bemutassam, miként vált irányítása alatt, a Magyar Általános Hitelbank a hazai gazdaság egyik legnagyobb hitelezőjévé a XX. század elejére.

A Hitelbank megszervezése és naggyá tétele hatalmas munkát igényelt Kornfeldtől.

A kutatás kezdő és végpontját majdnem egyértelműen ki lehetett jelölni. Egy kicsivel, néhány évtizeddel Kornfeld Zsigmond születése előtt kellett kezdenem, hogy a család és környezete felmérésével egy viszonylag pontos képet adhassak a leendő bankvezető gyermekkorának és szocializációjának körülményeiről, és valamivel túl kellett mennem teljes életidején, mivel Kornfeld jelentőségét a korban tipikusan jellemzi az elhunyt után megjelenő újságcikk áradat, a temetés, annak résztvevői, majd mindezek után még az is, ahogyan az eltávozottnak méltó és örök emléket igyekeztek állítani.

Igyekszem egy objektív munkát létrehozni Kornfeld árnyalt bemutatására.

Mint minden olyan korabeli bankvezető, aki komoly eredményeket ért el, Kornfeld Zsigmond is keményen küzdött azért, hogy előbbre jusson, céljait megvalósítsa. Ez a Kornfeldre jellemző vasakarat, Budapestre érkezése után, már dokumentálva van. Ahogyan egyre jelentősebb eredményeket ért el, egyre több igazgatósági gyűlési jegyzőkönyv, újságcikk említi meg nevét és tevékenységét. Egyre több hozzá kötődő emlék lelhető fel.

A rendelkezésre álló Hitelbankos iratokból, újságcikkekből és Kornfeld Zsigmond életének jelentős magyarországi állomásainak személyes bejárásából és megismeréséből kívánom felvázolni Kornfeld portréját. Arra törekszem, hogy lehetőségeimhez mérten a legjobban bemutassam Kornfeld Zsigmondot és az általa képviselt ethoszt.

Szeretném megmutatni, hogy Kornfeld, aki kereskedő család sarja volt és mindig üzletben, pénzben gondolkodott, választott hazájának közmentálisával ellentétben a magyar gazdaság jövőjét nem a földben, nem

a feudumban látta. Az idő Kornfeldet igazolta, aki buktatókkal, de nagyot alkotott. Ezt a folyamatot is igyekszem feltárni disszertációmban.

A dolgozat felépítése során azonban nem pusztán Kornfeld Zsigmond karriertörténetének felvázolását tűzöm ki célul.

Munkája mellett magánéletét, családját, belső gondolatait is szerettem volna megmutatni. Mi motivált egy olyan embert, aki évtizedeken keresztül szinte minden nap több mint tíz órát dolgozott? Erre is igyekszem választ adni.

A terjedelem adta korlátok között próbálom kibontani Kornfeld személyiségének részleteit is, nőkhöz való viszonyát, egészségi állapotát, összeköttetéseit a hazai politikai és tudományos elittel.

Kornfeld Zsigmond és az izraelita vallás kapcsolatával is foglalkozom, mivel fontos annak bemutatása, hogy az alapvetően pénzemberi szolgálatot teljesítő, ahhoz tulajdonképpen bölcsőtől a sírig ragaszkodó Kornfeld miként viszonyult vallásához, mennyire vette komolyan, előírásit mennyire tartotta be és miként helyezte el saját zsidó identitását a kor Magyarországon.

Kornfeld Zsigmond élete kissé olyan, mint egy népmesei hősé. Izraelitaként, német anyanyelvvel, tehát többszörösen idegenként megérkezik egy új országba, ahol a nem is mindig barátságos közegben nagy tetteket visz véghez, sikereket ér el kitartó munkája révén, s az apoteózis sem marad el, az uralkodó végül érdemei elismeréseként a főnemesek közé emeli. Ezt az eseménysort veszem írásom gerincének, s igyekszem megfelelő ívvel bemutatni a történeteket.

A történelmi helyzet, amellyel összefonódott Kornfeld Zsigmond karrierje, paradigmaváltás volt a magyar gazdaságtörténetben. A modern pénzgazdaság hazai kialakulásának korszaka nagy százalékban egybeesett Kornfeld Zsigmond tevékenységének időszakával. Céljaim közt szerepel, hogy ezt a jelentős változást, a magyar kapitalizmus első néhány évtizedét, annak kialakulását legalább érintőlegesen felvillantsam és ezen keresztül, a magyar iparosodás kialakulásán keresztül mutassak meg egy új attitűdöt, a zsidó, pénzember, kapitalista mentalitást.

II. Módszertan

A téma feldolgozását nehezítette, hogy bár a Magyar Általános Hitelbanknak saját repertórium van, amely rendkívül kiterjedt, részletes és hasznos adatok tömkelegét tartalmazza, a repertórium alapján kikért releváns iratok egy része, főként az 1870-es és 1880-as években papírra vetettek jelentős része sietős kézírással, sokszor gót betűvel és németül íródott.

A Magyar Általános Hitelbank iratai Óbudán, a Lángliliom utcában találhatóak a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára épületében. E levéltár három fő profilja közül az egyik a Gazdasági Levéltári Főosztály, azaz a gazdasági minisztériumok és vállalatok, bankok iratai.

Az anyag egy része mikrofilmre van véve és azt hozzáférhetővé is teszik. A mikrofilmek átnézése közben találtam meg egy fotóalbumot, mely egy sor képet tartalmazott, mellékelt leírással, a Nádor és a Zrínyi utcák sarkán található első Hitelbank központról, annak külsejéről, belső kialakításáról és egyes irodáiról.

A primer forrásokat azonban csak részben szereztem be a Lángliliom utcában, munkám során több budapesti levéltárba is eljutottam.

Néhány iratot, többek között a Kornfeld-család báróvá kinevezését dokumentáló anyagot a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Bécsi kapu téri épületének kutatótermében találtam meg.

A levéltárak használata mellett segítségemre volt a korabeli sajtó is, melyet az Arcanum Digitális Tudománytár oldalán, több mint egy hónapig tartó munkával néztem át.

A levéltárak, az Arcanum, az Országos Széchényi Könyvtár és a Központi Szabó Ervin Könyvtár mellett fontosnak tartottam Kornfeld Zsigmond élete helyszíneinek felfedezését és bemutatását is.

Azt a Bajza utcában található ingatlant, ahol családjával élt, pincétől a felső szintig bejártam, kimentem az erkélyekre, az ajtótokokat, lépcsőt megvizsgáltam, az épület mögötti kertet szintén bejártam. A házba az utcáról bemenni lehetetlen, előzetes engedélyt kellett kérnem a fenntartó minisztériumtól.

Igyekeztem megkeresni a Kornfeld-család sírhelyét is a Kozma utcában, ott azonban lelkesedésem kevésnek bizonyult, végső nyughelyüket a hatalmas területen egyedül megtalálni egy teljes délután alatt sem sikerült. A megoldást a Chevra Kadisa jelentette, melynek telefonszámát, egy, a temetőben sétáló embertől véletlenszerűen kaptam meg, és akik pontos nyilvántartással rendelkeztek minden sírról, mely a temetőben található.

Feladatomnak tekintetem a feltárt események időrendbe sorolását és a történetek minél teljesebb, élethű rekonstrukcióját. Megpróbáltam egy teljes, történeti forrásokkal és tényekkel alátámasztott kerek egészet létrehozni.

III. A kutatás új eredményei

Miért éppen Kornfeld Zsigmond? Miért érdekes ma is egy több mint százötven éve elhunyt bankár élete? Vajon milyen példát szolgáltat a róla készített írás a mai, modern kor olvasói számára? Mi az, amit Kornfeld Zsigmond adhat, több mint egy évszázad távlatából? Ezek a kérdések mind joggal tehetőek fel, logikusak is, de legfőképpen érdekesek és ez által kutatásra érdemessé teszik a témát.

Kornfeld Zsigmond Magyarország meghatározó pénzügyi szakembere volt évtizedeken keresztül. Hozzáértése, szakmaisága megkérdőjelezhetetlen, bár széles körben nem ismert. Naggyá tette a Magyar Általános Hitelbankot, modernizálta a Budapesten levő tőzsdét és számtalan egyéb dologgal is magas szinten foglalkozott.

Életének számos állomása külön-külön is figyelemre méltó, egymás mellé helyezve az epizódokat azonban egy nagy ívű életpálya bontakozik ki.

Írásom teljes életrajz, melynek elkészítése során igyekeztem Kornfeld Zsigmond életének mozzanatait, mozgatórugóit és a körülményeket vizsgálni. Próbáltam kifejezni a pályáiv grandiózusságát a megszülető szegény fiútól a nagyhatalmú bankárig.

Kornfeld Zsigmond jelentőségét megkíséreltem árnyalni. Ez talán legjobban a betegségéről, haláláról és temetéséről szóló fejezetben sikerült, ahol a korabeli újságcikkek alapján világosan kirajzolódott Kornfeld személyiségének fontossága.

Korrajz

Az értekezés első nagyobb egységében azt a kérdést vizsgáltam meg, még Kornfeld Zsigmond személyétől függetlenül, hogy mely korban és milyen körülmények között történtek az események. Ezáltal kontextusba helyeztem írásomat és egy átfogó korrajzot adtam.

A bevezető gondolatok után röviden elemeztem az államszervezet és a politika változásait a korban, a magyar társadalom korabeli fejlődését és végül a legfontosabbat, a magyar gazdaság megváltozását, a magyar kapitalizmus kialakulását.

Az általános felől haladtam az egyedi felé, abba az irányba, abba a szférába, ahol Kornfeld Zsigmond pályafutása elhelyezhető.

Először leírtam a dualizmus történetének egyik legjelentősebb eseménysorozatát, a modern pénzgazdaság létrejöttét, ezzel összefüggésben a bankok és nagybankok megjelenését szerte az országban és dominanciájuk kialakulását a gazdasági életben.

Megemlítem, hogy a kiegyezés után a magyar gazdaság spektruma folyamatosan változott, és ezt a hazai törvényhozás és parlament végig a korban igyekezett erősíteni.

A magyar társadalomban új szereplők jelennek meg, a társadalmi struktúra átalakul és az újonnan megjelentek bizonyos része jelentős mértékben elősegíti ezeket a változásokat. Bemutatom, hogy a hazai fejlődés kissé felemásra sikerült és azt is, hogy mely társadalmi rétegekre miként hatott a kapitalizmus nagy olvasztótégléje a XIX. és a XX. század fordulóján. A hazai polgárság, az újonnan megjelenő réteg, munkám szempontjából legfontosabb csoportját, a zsidó tőkéseket külön vizsgáltam.

Teret szenteltem a Rothschildok, Wodianerek és Harkányiak rövid bemutatásának és a hazai gazdasági, valamint pénzügyi életre gyakorolt hatásuknak.

A gazdasági változások több táblázatban is megjelentek, bemutatom például az Osztrák-Magyar Monarchia és Európa bruttó nemzeti termékének fejlődését a korban, a hazai takarékpénztárak számát és tőkeerejét, valamint a hitelintézetek számának változását Magyarországon.

A gazdasági változások elsősorban az ipar erősödését jelentették ez esetben. A kulcsszavak szállítás, gőzmozdony, sínpálya, vas és acél. Ez épült ki ekkor Magyarországon jelentős részben a megérkező banktőke segítségével.

Az indulás

A második fejezet már Kornfeld Zsigmond életéről szól, születésétől Budapestre költözéséig, az 1854. III. 27-től 1878. III. 13-ig tartó időszakról. Ebben a részben ismertetem Kornfeld Zsigmond családjának lakhelyét, eredetüket, vallásukat, valamint azokat az új lehetőségeket, melyek ekkor nyílnak meg az izraelita vallásúak előtt.

Főszereplőm egy kis csehországi faluban, Goltsch-Jekinauban született, ahol apja még a hagyományos megélhetési formák egyikét használta, bérlő volt, egy kis lepárlót bérelt, ahol gyümölcspálinkát készített.

Egyszerű munkája ellenére gyermekei számára tudatosan nem a nehéz fizikai munkát jelentő életpályát szánta. Az intellektuális karrier lehetősége abban az időben már nyitva állt az izraelita vallást követő fiatalok, így Kornfeld Bernhardt hét gyermeke előtt is.

Családjuk a tradíciókat betartó ortodox ágat képviselte. A családban volt kiemelkedő műveltségű ember is, Jeb Áron Jekinau, a tóratekercesek és a misztikus számművészet ismerője, aki Kornfeld Zsigmond ideálja lett.

Az apja betegsége miatt nagyon fiatalon munkát vállaló Kornfeld elköltözött a kis faluból a cseh fővárosba és már tizenhat évesen egy akkoriban komoly tekintéllyel rendelkező pénzintézetnél helyezkedett el.

Szorgalma bizalmat ébresztett és a bankház vezetői külföldi utakra küldték a cég ügyeinek intézésére. Kornfeld Zsigmond így fiatalon megismerte Európa nagyvárosait.

Az igazán jelentős állomás azonban Bécs, ahová Prágából költözött és ahol belépett a Rothschild-család pénzügyi impériumába.

Miután dolgozni kezdett náluk, Rothschild Albert meglátta a lehetőséget a fiatalemberben egy nagyobb volumenű munka elvégzésére.

A Magyar Általános Hitelbank élén

Ezt a fordulópontot részletesen kifejtem, mivel itt változott meg Kornfeld Zsigmond élete véglegesen, sorsa itt dőlt el. Rothschild Albert ajánlata az volt, hogy Kornfeld költözzön Budapestre és vegye kézbe a komoly gondokkal küszködő Magyar Általános Hitelbank irányítását. Kornfeld az ajánlatot kis töprengés után elfogadta.

Mindenhol igyekszem a feltárt forrásokat kontextusba helyezni, hogy Kornfeld Zsigmond személyiségét és a korban betöltött szerepét megvilágíthassam ez által.

A levéltárból megszerzett új adatokat aprólékosan illesztettem be egy nagy mozaikba. Ez az aprólékoság leginkább a most következő Magyar Általános Hitelbank szervezetéről szóló fejezetben vehető észre, ahol az elérhető primer források részletes elemzésével és megfelelő helyen történő felhasználásával, nem csupán a Magyar Általános Hitelbank evolúcióját mutatom be, hanem tulajdonképpen egy korabeli nagybank fejlődésének jelentős stációit is.

A harmadik fejezet tehát a Magyar Általános Hitelbankról szól, mely központi szerepet töltött be Kornfeld Zsigmond életpályájában. A Hitelbank naggyá tétele volt tulajdonképpen tevékenységének legfontosabb eleme. Miként jött létre a Magyar Általános Hitelbank, milyen volt működésének első szakasza, hogyan került Kornfeld a Hitelbank élére, milyen volt a Magyar Általános hitelbank szervezete, az hogyan változott, milyen nagy üzleteket hozott létre Kornfeld a Magyar Általános Hitelbank vezetőjeként, milyen volt a Hitelbank és a dualista állam kapcsolata. Mivel Kornfeld neve elválaszthatatlanul összeforrott a Magyar Általános Hitelbankkal, elkerülhetetlen, hogy ha röviden is, de felvázoljam a Hitelbank képét. A Magyar Általános Hitelbank már Kornfeld megérkezése előtt tekintélyes pénzintézetté nőtte ki magát, az 1860-as évektől aktívan részt vett jelentős vállalkozásokban.

Nagyon fontos, hogy a Magyar Általános Hitelbank a kezdeti időszakban nem volt független pénzintézet, hanem a legszorosabb partneri viszonyban működött együtt anyacégével, a bécsi Creditanstalttal. A Hitelbank gyorsan kiemelkedett a magyarországi pénzintézetek sorából tőkeerejét és jelentőségét illetően.

A Magyar Általános Hitelbank, mely az idők során folyamatosan változott, mikor Kornfeld Zsigmond már az igazgatók között szerepelt, egyre inkább a német mintájú vegyes bankokhoz vált hasonlónak. Ez a folyamat az 1880-as évekre teljesedett ki. Ekkor a Hitelbank már áruüzlettel és iparvállalatok alapításával is nagyban, nemzetközi kapcsolatok bevonásával foglalkozott.

Az ezt követő részben kifejtem, hogyan, de inkább miért került Kornfeld Zsigmond a Hitelbank élére. A valódi ok egy nagy sikkasztás volt a pesti fiókban, mely bizalmi válságot okozott a bécsi vezetők körében. Ezért küldték oda Kornfeldet, rendet tenni.

Kornfeld Zsigmond 1878 májusában már igazgató volt a Magyar Általános Hitelbanknál, tulajdonképpen itt kezdődött több évtizeden át tartó hitelbankos pályafutása.

A XIX. század végére Kornfeld Zsigmond vezető pozíciója a Hitelbanknál megkérdőjelezhetetlenné vált, ekkor már korának hazai pénzügyi zsenijét látták személyében.

Kornfeld bankon belüli dominanciája 1900-tól láthatóvá is vált, ekkor nevezték ki vezérigazgatóvá.

Innen felfelé már csak egyet léphetett, 1905-ben megkapta az elnöki státuszt is és ez az elnök-vezérigazgatói állás már haláláig megmaradt. Az, hogy a bank elnöke és vezérigazgatója ugyanaz a személy legyen, mindeddig nem fordult elő.

A következő részt kimondottan a Magyar Általános Hitelbank szervezetének és a szervezet változásainak szentelem, mivel a kiépülő hatalmas struktúra legalább érintőleges bemutatása fontos az egész szempontjából. A Magyar Általános Hitelbank igazi nagybank lett az évtizedek során és a kezdeti struktúra az idő múlásával elavulttá vált, így Kornfeld vezetésével folyamatos innovációk jöttek, hogy a pénzügy a legújabb kor kihívásainak is mindig megfeleljen.

Eközben a Hitelbank személyi állománya is jelentős változáson ment keresztül. Ebben az időszakban a jó bankszakember sokáig még nem volt megtalálható Magyarországon. A kiépülés lassú, de folyamatos volt. A kezdeti huszonegy fő gyorsan száz fölé emelkedett és a XX. század elején elkezdtek a vidéki fiókhálózat kiépítését is.

A sok változás közben azonban egy dolog alapvető maradt, az, hogy a Magyar Általános Hitelbank üzleti tevékenysége két fő üzletágra, a pénzüzletre és az áruüzletre tagolódt.

A hatalmas tőke azonban hatalmas felelősséggel járt, de ugyanakkor hatalmas lehetőségeket is rejtett. Kornfeld egész pályája alatt óvatosan állt a pénzügyekhez, azonban remek érzékkel látta meg a lehetőségeket és ki is használta az adódó alkalmakat.

Az 1892-es valutarendezés, a magyarországi törvényhatóságok számára nyújtott hitelek, köztük a Budapestnek nyújtott kölcsön, a vasútépítések mind Kornfeld munkája és jóváhagyása által jöttek létre.

A Kornfeld Zsigmond által vezetett pénzügy az állammal is szoros kapcsolatban állt. Az aranyjáradék sikeres kibocsátása a Rothschild-csoport segítségével a magyar államnak is nagy hasznot hajtott.

Kornfeld tevékenysége a Magyar Általános Hitelbank vezetése mellett sok egyébre is kiterjedt, személyének árnyalt bemutatásához ezek említése is hozzátartozik.

A tőzsde élén

Kornfeld sokat tett a budapesti érték- és árutőzsdéért, jótékonyági tevékenységet folytatott, érdeklődött a kultúra iránt és a budapesti izraelita hitéletben is aktív szerepet vállalt.

A Magyar Általános Hitelbank tevékenységi körének már az 1880-as évektől részét képezte az értékpapírokkal való kereskedés, mely egyre hangsúlyosabban jelent meg működésükben. A tőzsde és annak funkciói már egészen fiatal kora óta érdekelte Kornfeldet, korai utazásai alatt alaposan megfigyelte az európai nagyvárosok borszeit.

Viharos előzmények után Kornfeldet a tőzsde elnökévé választották, sőt az álláshalmozó bankvezér egyúttal a tőzsdei igazgatói bizottság, a házi bizottság, a nyugdíj bizottság és az építési bizottság munkájában is részt vett. Kornfeld két fontos dolgot tett a pesti tőzsde ügyében. A magyart tette meg a börze hivatalos nyelvén és új palotát építtetett a budapesti tőzsdének.

Közéleti tevékenysége

Bankvezérként és tőzsdei elöljáróként Kornfeld Zsigmond a legmagasabb körökkel állt összeköttetésben. A korszak miniszterelnökeivel így vagy úgy, de kapcsolatban volt. Politikai ambíciói azonban nem voltak, egész életében technokrata maradt. Kornfeld munkájával szavának súlyt, magának pedig pozíciót szerzett. Többször tárgyalt Párizsban Clemenceauval, Combes-bal, valamint más francia politikusokkal és pénzügyi vezetőkkel.

A megszerzett jövedelme egy részét jótékonyásra fordította, segélyezte többek között a Pesti Chevra Kadisát, a Hajléktalanok Menhelyét, a Budai Szegény Gyermekek Felruházót, valamint magánszemélyek közül Kármán Mórt és Goldziher Ignácot is.

A magyar kultúra iránti érdeklődését bizonyította, hogy kiválóan megtanult magyarul és 1887-ben megtartotta első magyar nyelvű előadását a Magyar Tudományos Akadémián. Alap beállítottsága humán volt, német anyanyelven mellett tudott latinul és olaszul egyaránt, szabadidejében pedig verseket és filozófiai műveket olvasott.

Ortodox családi eredete ellenére maga Kornfeld neológ volt, új hazája iránti elkötelezettségét mutatta, hogy fennmaradt róla egy fénykép, melyen díszmagyart visel. Kornfeld Zsigmond bár egész életében a zsidó vallást követte, annak minden szabályának betartásától tudatosan távol tartotta magát. Az izraelita ünnepeket megtartotta, olvasta a Tórát, de ugyanakkor minden szombatot dolgozott.

Magánélete

Az ötödik fejezetet Kornfeld magánéletének szenteltem, amelyet két részre bontottam. Az elsőben házasságával és családi életével, a másodikban pedig azzal foglalkoztam, miként emelkedett a bankvezér a magyar arisztokrácia soraiba.

Felesége, Frankfurter Betty, egy bécsi orvos dinasztiaiból származott, akivel életüket 1879-ben kötötték össze. Házasságukból öt gyermek született, közülük egy nagyon fiatalon és tragikusan körülmények közt elhunyt. Kornfeld gyermekei nevelésével sokat foglalkozott és egyetlen leánya, Mária számára megfelelő házastársról is gondoskodott, a szintén a Magyar Általános Hitelbank érdekkörébe tartozó hajózási vállalatot vezető doktor domonyi Domony Móric személyében. Egyik fia, Pál, szintén a Hitelbanknál helyezkedett el és itt is csinált karriert, ő már, mint második generációs pénzember.

A Kornfeld-család elegáns környezetben, a Bajza utca 32. szám alatt lakott. Ez az egyetlen ismert lakcímük, nem költöztek, évtizedeken keresztül azonos helyen éltek. Kornfeld Zsigmond a korszak elvárásainak megfelelően vidéki birtokot is vásárolt, a Nyitra megyében található Rakovicon, melyen az ott található régi kastélyt felújíttatta. Szabadidejét szívesen töltötte ezen a kis uradalmon.

A Csehországból származó bankvezér magyar identitását emeltem ki a következő részben, amely Kornfeld magyar főnemessé történő kinevezéséről szól. A számára addig már többször felkínált bárói címet végül elfogadta, de csak halálos ágyán vette át. Nem saját maga miatt egyezett bele a nemesítésbe, hanem a családja miatt, azért, hogy komoly, pénzben nem kifejezhető értéket hagyhasson rájuk.

A báróságot Kornfeld 1909-ben, már súlyos betegen kapta meg.

Halála, emlékezete

A hatodik fejezet Kornfeld Zsigmond életének utolsó szakaszával, valamint halálával és temetésével foglalkozik, kiegészítve Kornfeld emlékezetével.

A törekeny testalkatú Kornfeld egészségét, aki egyszerre volt bankvezető, számos iparvállalat ügyeinek legfőbb ügyintézője, a tőzsde elnöke és az izraelita hitközség elöljárója, a megfeszített munka már korán kikezdte. 1905-től kezdődően folyamatosan beteg volt. Erei elmeszesedtek és vesebetegséggel is küzdött. Betegsége hosszú és fájdalmas volt, azonban ennek súlyosságát sokáig nem vette komolyan és betegen is dolgozott. Neves orvosok gyógyították, néha jobban lett, végül 1909. március 24-én éjjel elhunyt.

Az ezt követő időszak mutatta meg leglátványosabban Kornfeld jelentőségét, e miatt is szántam viszonylag nagy terjedelmet neki a disszertáción belül.

Kornfeld Zsigmond temetése a gyász és az őszintén átértett veszteség látványos megnyilatkozása volt, a dualista állam politikai és gazdasági szereplőinek számtalan képviselője megjelent rajta. Minden napilap megemlékezett az eseményről, melyen jelentős tömeg is részt vett. A temetés napján, az elhunyt bankvezető iránti tisztelet jeléül, délelőtt a tőzsde zárva maradt.

Halála után emlékére segélyalapot hoztak létre és márvány mellszobrát a tőzsde nagy kupolatermében állították fel 1911-ben.

Az utolsó, hetedik fejezetbe azt az ötletemet építettem be, hogy Kornfeldet, családját és tevékenységét összevetem különböző szempontok alapján a kor egyéb jelentős, de szintén zsidó származású pénzügyi szereplőivel.

Lánczy Leó bankvezetővel, a hatvani Deutsch-családdal és Krausz Simon pénzemberrel hasonlítottam össze Kornfeld Zsigmondot. A személyek összevetése mellett igyekeztem a jellemzően hasonló és különböző attitűdöket is kiemelni.

Kornfeld életútja kiváló adalék az asszimiláció és a kettős kötődés korabeli nyomon követésére. Gyermekai közül ketten is katolizáltak a XX. század első harmadában. Áttérésük nem érdekeken, hanem őszinte meggyőződésen alapult. Új vallásukat szívből képviselték.

Az értekezést a Kornfeld-család ma is látható kriptájának leírásával és fényképével zárom. Az impozáns síremlék, ahol Kornfeld Zsigmond báró, neje és két fiúgyermekük, György és Ferenc vannak eltemetve, a Kozma utcában, az izraelita temetőben található.

IV. A témához kapcsolódó publikációs tevékenység

-Két krach Magyarországon, az 1873-as és az 1929-35-ös bankválság párhuzamos elemzése, Köztes-Európa, XI. évfolyam, 1. szám, Szeged, 2020.: 49.-69. p.

-A nulla év 1918 gazdasága, Popovics Sándor pénzügyminisztersége alatt, Köztes-Európa, XI. évfolyam, 2019./2., No. 26. pp. 3., Szeged, 2020.: 29.-47. p.

-Zsandárok, pandúrok és csendőrök, bankbiztonság, élet- és értékvédelem a Monarchiában, in Rendészet-Tudomány-Aktualitások, A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével, szerk.: Baráth Noémi, Mezei József, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Rendészettudományi Osztálya, Budapest, 2019.: 180.-187. p.

-Jótekonyság a Monarchiában, in Tanulmányok a Kompetenciákra Építő, Fenntartható Kulturális és Technológiai Fejlődés Köréből, szerk.: Karlovitz János Tibor, International Research Institute, Komárno, 2019.: 73.-84.

-Vett bárók, az új arisztokrácia létrejötte és céljai a Monarchiában, Budapest, 2019.

(megjelenés alatt)

-Magyar banktörténet a kiegyezéstől az első világháború végéig, Budapest, 2020.

(megjelenés alatt)